

Aungowen fa daut *Schoolheft fa Lāwen un Deenst*

4.-10. MOAZ

SCHAZA UT GOTT SIEN WUAT | REEMA 12-14

“Waut daut meent, christelje Leew to bewiesen”

it-2-X 1373

Leew

Broodaleew (griechisch *filadelfía*, wuatlich: “Leew fa eenen Brooda”) sull bie aulem von de christelje Vesaumlunk to seenen sennen (Ree 12:10; Heb 13:1; see uk 1Pe 3:8). Doawäajen sellen aule enne Vesaumlunk von Hoaten enj un stoakj vebungen sennen, soo aus en eene werkjelje Famielje. Wan aule von de Vesaumlunk uk aul Broodaleew wiesen, woat dee toojerot, doarenn noch tootönämen (1Tess 4:9-10).

Daut griechische Wuat *filóstorgos* meent “Leew haben, waut von Hoaten kjemt”. Daut woat von eene Persoon jesajcht, waut sikj bie eenen aundren noaun feelt un enj vebungen es. Dit toopjestalde Wuat kjemt von *stérgo*, waut foaken jebrukt woat, om eene enjebuarne Leew to beschriewen, soo aus en de Famielje. De Apostel Paulus muntad de Christen opp, dise leejenschoft noch dolla to wiesen (Ree 12:10). Paulus säd uk, daut de latste Doag wudden doaraun to kjanen sennen, daut de Menschen sikj “nich goot sennen” wudden (gr., *ástorgoi*) un daut soone sikj dän Doot vedeent hauden (2Ti 3:3; Ree 1:31-32).

w09-X 15. 10. 8 V. 3

“Met aule Menschen ... Fräd haben”

³ *Läs Reema 12:17.* Paulus muak dietlich, daut wie ons nich rajchnen sullen, wan wie met Jäajna to doonen kjrieejen. Disen Rot notokomen, es besonda dan wichtich, wan doa nich aule enne Famielje dänselwjén Gloowen haben. Een christelja Ehepoatna helt sikj trigj un tolt nich een onfrinteljet Wuat met waut onfrinteljet trigj. Doa kjemt nuscht goodet rut, wan eena schljachtet met schljachtet trigjtolt. Em Jäajendeel,

soone Enstalunk moakt de Loag bloos noch schlemma.

w07-X 1. 7. 24-25 V. 12-13

“Tolt ... nich met schljachtet trigj”

¹² Paulus siene näakjste Vemonunk, woo eena met Jleewende un Onjleewende omgonen saul, es: “Woat junt schljachtet aunjedonen? Tolt daut nich met schljachtet trigj.” Dis Sauz henjt met daut toop, waut Paulus ea jesajcht haud: “Habt een Aufschu fa daut, waut schljacht es”. Woo wudd eena kjennen sajen, daut eena eenen Aufschu fa daut schljachte haud, wan eena daut schljachte oba brukt, om aundre trigjtolen? Wan eena soont doonen wudd, wudd eena nich sajen kjennen, daut eena de “Leew nich heichlen” deed. Paulus sajcht: “Sträft to doonen waut ierenhauff es un aule Menschen toom gooden deent” (Reema 12:9, 17). Woo kjenn wie dise Wieed nokomen?

¹³ Ea, en sienen Breef aun de Korinta, schreef Paulus äwa de Vefoljunk, waut de Apostel beläwden. Hee säd: “Wie sent toom Spikjtoakel jeworden fa de Welt un fa de Enjel un fa de Menschen. ... Wan schljacht von ons jerät woat, dan säajnen wie de Menschen. Wan wie vefolcht woaren, droag wie daut” (1. Korinta 4:9-13). Biejlikj soo woaren de woare Christen vondoag dän Dach von de Menschen von dise Welt aunjeseen. Wan Menschen rom ons seenen, daut wie ojjerajcht behandelt woaren, oba goodet doonen, dan brinjt dee daut veleicht bat doa, daut dee bāta jesonnen sent äwa onse christelje No-recht (1. Petrus 2:12).

w12-X 15. 11. 29 V. 13

Vejäft junt unjarenaunda wellich

¹³ Eenjemol sitst du veleicht de Jeläajenheit, daut du eenen, waut die schljacht behandelt haft, halpen kaust entoseenen, woo vāl wieet christelje Gruntsauzen sent. De Apostel Paulus schreef: “Wan dienen Fient hungat, jeff am to äten. Wan am darscht, jeff am to drinkjen. Wan du daut soo

deist, woascht du am doaderch jlieejende Kolen opp däm Kopp lajen. Lot junt nich von daut beese unjakjrieen. Doot goodet, om daut beese unjakjrieen” (Reem. 12:20-21). Wan du aufjeprooft woascht un doabie oba frintlich blifst, kaust du mau rajcht de stoakjste Enstalunk von eenen Mensch veendren un dän siene goode Sieden verendach brinjen. Wan du Vestentnis, Metjefeel un mau rajcht Metleet fa dän wiest, waut die beleidicht haft, dan kaust du dän vielleicht halpen de biblische Woarheit kjanen to lieren. Wautemma doa vääkjemt – wan wie leeftolich bliewen, kaun daut dän eene Jeläajenheit jäwen, äwa dienen gooden Waundel notodenkjen (1. Pet. 2:12; 3:16).

No jeistelje Schaza sieekjen

Iv 63-64 V. 5-6

Tietvedrief haben, waut toom gooden es

⁵ Aules, waut wie en ons Läwen doonen, haft eene Wirkjunk opp onsen Deenst fa Jehova. Daut muak Paulus en sienen Breef aun de Reema kloa. Hee schreef: “Ekj [ermon] junt, uk junen Kjarpa Gott to jäwen aus een heiljet, läwendjet Opfa, daut Gott annämen kaun. Lot daut jun jeistlicha Gottesdeenst sennen” (Reema 12:1). Paulus säd hia, wie sullen onsen Kjarpa Gott jäwen aus een Opfa. Daut bediet, Jehova met aul onse Jedanken, ons gaunzet Hoat un onse gaunze Krauft to deenen (Markus 12:30). Daut es waut sea iernstet. Biejlikj säd daut Jesaz Moses, daut Gott een Opfa nich aunneem, wan daut eenen Fäla haud (3. Mose 22:18-20). Krakjt soo wudd daut sennen, wan eenen Christ sien Opfa, aulsoo sien Deenst, opp irjenteene Wajch veorreinicht wia. Gott wudd daut nich annämen. Woo wudd daut kjennen passieren?

⁶ Paulus foddad de Christen en Room opp: “Lot de Sind kjeene Jläda [von junen Kjarpa] brücken, de Ojjerajchtichkjeit to deenen.” Hee säd uk, see sullen “daut Sintelje en [sikj] ... doot moaken” (Reema 6:12-14; 8:13). Een poa Kapitels ea schreef Paulus doavon, woo eenje biejlikj äare Jläda toom sindjen brukten: “Äa *Mul* es voll flieekjen un Bettanis.” “See sent plazlich opp de *Feet*, wan daut doaropp aankjemt, Bloot to vejeeten.”

“See *senen* nich, daut Gott to ferchten es” (Reema 3:13-18). Een Christ, waut siene Jläda brukt, om soone Sinden to begonen, veorreinicht sikj. Wan dee sikj biejlikj waut oppscheiseljet aankjikjt, soo aus schwiensche Bilda ooda sea grausome Sachen, brukt dee siene Uagen, om “de Ojjerajchtichkjeit to deenen”. Doaderch besudelt dee sienen gaunzen Kjarpa. Sien Deenst fa Gott, ooda sien Opfa, es dan nich mea heilich un Gott nemt daut nich aun (5. Mose 15:21; 1. Petrus 1:14-16; 2. Petrus 3:11). Eenem kaun daut aulsoo dia tostonen komen, wan eena schljachten Tietvedrief haft.

w08-X 15. 6. 31 V. 4

Besondret von dän Breef aun de Reema

13:1 – En waut fa eenen Senn “haft [Gott] de Rejierungen aunjeordent”? Weltelje Rejierungen sent en dän Senn von Gott aunjeordent, daut hee daut toolat, daut dee rejieren, un eenjemol sent dee von Gott verutjesajcht. Daut woat eenem aun daut kloa, waut de Schreft äwa eenje Rejiera von ieeschtemma verutjesajcht haft.

11.-17. MOAZ

SCHAZA UT GOTT SIEN WUAT | REEMA 15-16

“Sieekj bie Jehova no Troost un Help toom uthoolen”

w17.07-X 14 V. 11

“Hiel met dee, waut doa hielen”

¹¹ De Berecht, wua Jesus soo sea trudad, aus Lazarus jestorwen wia, es eent von vāl Bibelvarzh en Gott sien Wuat, waut ons Troost jäwen kjennen. Un daut brukt ons uk nich wundren, wiels “wautemma verhää jeschräwen wia, wia jeschräwen, daut wie doarut lieren sullen, daut wie derch de Jedult un dän Troost en de Schreft wudden Hopninj haben” (Ree 15:4). Wan du truaren deist, dan kaust uk du Ru un Troost finjen en soone Bibelvarzh aus dise:

■ “De *HAR* es aul dee no aun, dee een jebroaknet Hoat haben, un halpt dee, dee een bedrekjten Jeist haben” (Psa. 34:19-20).

■ *“Aus ekj ennalich sea beduat wia, freid miene Seel sikj to dienen Troost” (Psa. 94:19).*

■ *“Mucht ons Har Jesus Christus selfst un Gott ons Voda, dee ons goot es un ons eenen eewjen Troost un eene goode Hopninj derch siene Jnod jejäft haft, june Hoaten treesten un junt stoakj moaken en aul goodet doonen un räden” (2. Tess. 2:16-17).*

w16.04-X 14 V. 5

“Derch jeduldich sennen ... bat aum Enj behoolen bliewen”

⁵ *Sieekj bie Jehova no Krauft.* Jehova es “dee Gott, von däm Jedult un Troost kjemt” (Reem. 15:5). Bloos hee vesteit fa voll onse Trubbels, oba nich mau daut, uk woo onse Omstend, onse Jefeelen un soogoa onse menschelje Natua ons ploagen. Doa-wäajen es hee dee, waut ons daut baste halpen kaun utthoolen. “Hee stalt dee tofräd, dee am ferchten”, sajcht de Schreft. “Hee hieet wan see schrieen un halpt an” (Psa. 145:19). Oba woo woat Gott onse Jebäda Beauntwuaten, wan wie no Krauft froagen toom uthoolen?

w14-X 15. 6. 14 V. 11

“Du saust dän Harn, dienen Gott, ... goot sennen”

¹¹ *Jehova jeft Hopninj un “vollopp Freid un Fräd” (Reem. 15:13).* De Hopninj, waut Gott jeft, moakt daut mäajlich, daut wie uthoolen, wan ons Gloowen aufjeproofst woat. De Jesaulwde, waut “tru [bliewen] bat em Doot”, woat de Läwenskroon je-jäft woaren (Opb. 2:10). De true Menschen, waut de irdische Hopninj haben, woaren eewje Säaj-nungen kjrieen en daut vesproakne Paradies äwa de gaunze leed (Luk. 23:43, NW). Waut jeft ons daut fa een Jefeel, wan wie soont aus dit hieren? Sent wie nich voll Freid un Fräd un Leew fa dän, von wäm “aule goode Sachen un aule volkomne Gowen komen”? (Jak. 1:17).

No jeistelje Schaza sieekjen

w89-X 1. 12. 24 V. 3

Onse Leew oppe Proow stalen

Secha haud de nichjudische Breeda daut sult bat

doa brinjen, an en äare Noot bietostonen. See wieren je de Christen en Jerusalem opp eene jewesse Wajch waut “schuldich”. Wia daut nich von Jerusalem, von wua de goode Norecht no de Nichjuden jekomen wia? Paulus sach daut soo aun: “Wan de Velkja derch de Juden äaren jeistlichen Säajen, Jenotten jehaut haben, sent see uk schuldich an mettodeelen, waut see toom Läwen brucken” (Reema 15:27).

it-2-X 1253 V. 3

Verutweeten, verutbestemmen

De Messias, ooda Christus, sull de vesproakna Nokomen sennen, derch dän aule jerajchte Menschen von aule Famieljes opp de leed wudden jesäajent woaren (Gal 3:8, 14). Daut ieeschte Mol, waut von disen “Nokomen” jerät wort, wia no-däm daut de Striet en Eden aunfunk, oba ea Abel jebuaren wia (1Mo 3:15). Daut wia ojefäa 4000 Joa ea daut “Jeheemnis” von dän “Nokomen” – dän Messias – openboat wort. Daut wia werkjlich “steljehoolen worden, soolang aus dise Welt jestonen haft” (Ree 16:25-27; Ef 1:8-10; 3:4-11).

18.-24. MOAZ

SCHAZA UT GOTT SIEN WUAT | 1. KORINTA 1-3

“Best du een fleeschelja Mensch ooda een jeistelja?”

w18.02 19 V. 4-5

Waut bediet daut, jeistlich to sennen?

⁴ Well wie mol seenen, woo een fleeschelja Mensch es. De Welt äare Jesennunk dreit sikj bloos om daut fleeschelje. Paulus nand dise Jesennunk “dän Jeist, dee en dee wirkjt, dee Gott nich jehorchen” (Efs. 2:2). Dis Jeist brinjt de mieeschte bat doa, daut dee eefach daut doonen wellen, waut de Mierheit deit. Dee wellen äa Fleesch toom Jefaulen läwen. Dee doonen daut, waut see fa rajcht talen, un jäwen doa nuscht om rom, waut Gott fa rajcht talt. Fleeschelje Menschen sent foaken too sea doarom todoonen,

daut see wellen aunjeseenen sennen, rikj sennen ooda opp äa Stekj stonen bliewen.

⁵ Aun waut es noch to seenen, aus wää fleeschlich jesonnen es? Wan dee biejlík irjent Woakjen von daút Fleesch deit (Gal. 5:19-21). Paulus sien ieeschta Breef aun de Christen en Korint rät noch von miere aundre Sachen, waut wiesen, woo soo-ne sent, waut eene fleeschelje Jesennunk haben. Dee veuasoaken biejlík Spoolungen un Oneenichkjeiten, brinjen sík unjarenaunda ver Jerecht, achten nich dee, waut de Leidunk haben, un haben kjeene Mot biem äten un drinkjen. Wan fleeschelje Menschen vesocht woaren, kjennen dee daút nich wadastonen (Spr. 7:21-22). Judas räd von soone, waut doa wudden soo fleeschlich sennen, daút dee “nich dän Jeist von Gott haben” wudden (Jud. 18-19).

w18.02 19 V. 6

Waut bediet daút, jeistlich to sennen?

⁶ Waut bediet daút dan, een “jeistelja Mensch” to sennen? Soona, waut jeistlich es, intressieet sík fa Gott; dee es jroz aundasch aus dee, waut fleeschlich es. Dee, waut jeistlich jesonnen sent, sträwen doano, Gott “emma änelja to woaren” (Efs. 5:1). Dee proowen, soo to denkjen aus Jehova un Sachen soo to seenen, aus Jehova dee sitt. Dee feelen sík met Gott vebungen un proowen emma, sík no siene Jebooten to rechten. Daút es krakjt daút Jääjendeel, waut fleeschelje Menschen doonen (Psa. 119:33; 143:10). Soona, waut jeistlich jesonnen es, deit nich de Woakjen von daút Fleesch, oba bemieecht sík, “dän Jeist siene Frucht” to wiesen (Gal. 5:22-23). Eena, waut sík sea fa daút jeistelje intressieet, haft eene jeistelje Jesennunk.

w18.02 22 V. 15

Waut bediet daút, jeistlich to sennen?

¹⁵ Woo kjenn wie Christus nodoonen? En 1. Korinta 2:16 rät daút doavon, daút wie sellen soo jesonnen sennen aus Christus. Un en Reema 15:5 (NW) sajcht daút, wie sellen “deeseljwe Jesennunk haben, aus Christus Jesus haud.” Daút wie kjennen soo sennen aus Christus, mott wie krakjt weeten,

woo hee denkjt un woo hee es, un dan en siene Footspoaren gonen. Jesus wia daút ieeschte doar-om todoonen, Frint met Gott to sennen. Wan wie Jesus nodoonen, dan woa wie emma dolla soo woaren aus Jehova. Dit wiest, woo wichtich daút es, daút wie lieren, soo to denkjen aus Jesus.

No jeistelje Schaza sieekjen

it-2-X 1295 V. 5

Weisheit

De Welt met äare Weisheit wees daút auf, waut Gott ons derch Jesus Christus jeef, aus wia daút Onsenn. Wan dee äare Harscha veleicht uk fäje un veninfkje Vewaulta wieren, noagelden see Jesus doawääjen “aun eenen Pol” (1Ko 1:18; 2:7-8, NW). Oba Gott wees nu, daút de Weisheit von de Welt Onsenn wia; hee muak dee äare weise Mana to-schaund. Woo deed Gott daút? Om sienen Wellen uttofieren, brukt hee krakjt daút, waut de “Menschen aus Onsenn bie am aunseenen”. Un hee brukt doatoo uk dee Menschen, waut de Welt fa onklua un schwak tald un fa nuscht hilt. Un kjeena kaun sienen Wellen vedoawen (1Ko 1:19-28). Paulus holp de Christen en Kolossä denkjen, daút de “Weisheit von dise Welt ooda von de rejierende en dise Welt” vegonen wudd. Doawääjen wia soone Weisheit nich Poat von dän Apostel siene jeistelje Norecht (1Ko 2:6, 13). Hee woarnd de Christen en Kolossä, daút see sík “nich [sullen] veleiden loten derch huage Rädensoaten [*filosofias*, wuatlich: “Leew fa Weisheit”] wua nuscht doahinja es, dee bloos von Menschen staumen” (Kol 2:8; sea uk de Varzh 20-23).

w08-X 15. 7. 27 V. 6

Besondret von dän Breef aun de Korinta

2:3-5. Aus Paulus en Korint Zeichnis jeef – eene Staut, wua väl äwa griechische Weisheit jeliieet wort – wia hee veleicht doaräwa besorcht, aus hee siene Toohiera wudd äwaräden kjennen. Oba hee leet nich too, daút irjenteene Schwakheit ooda Angst, waut hee veleicht haud, vehinjren wudd, sienen Deenst uttofieren, waut Gott am oppjejäft haud. Krakjt soo sull wie nich tooloten, daút irjent Omstend ons doavon afhoolen, de

goode Norecht von Gott sien Kjennichrikj to präd-
jen. Wie kjennen met Vetruen no Jehova kjikjen
un am no Help froagen, soo aus Paulus deed.

25.-31. MOAZ

SCHAZA UT GOTT SIEN WUAT | 1. KORIN- TA 4-6

**“Een kjlienet beskje Häw [moakt] dän
gaunzen Dieech sua”**

it-2-X 802

Soton

***Waut meent daut, eenen Mensch dän Soton to
äwajäwen, om daut Fleesch to vedoawen?***

De Apostel Paulus jeef de Vesaumlunk en Korint Aunwiesungen, waut see met eenen Maun von äare Vesaumlunk doonen sullen, waut sikj met sienen Voda siene Fru veläft haud. Hee schreef, see sullen “den Betroffnen dem Soton ... äwajä-we omm daut Fleesch too vedoawe” (1Ko 5:5, *Friesenbibel*). Dit wia een Jeboot, dän Maun ut de Vesaumlunk uttoschluten un nuscht mea met dän to doonen to haben (1Ko 5:13). Daut wudd meenen, dän ut de Vesaumlunk ruttosaten un en de Welt nentobrinjen, wua de Soton de Gott un Harscha es. Soo aus “een kjlienet beskje Häw” en “dän gaunzen Dieech” wia dis Maun daut Fleesch, ooda een fleescheljet Poat, en de Vesaumlunk. Wan dis Maun, waut een schwienschet Läwen fieed, rutjesat wort, dan wudd de Vesaumlunk, waut jeistlich jesonnen wia, “daut Fleesch” von mank an wajchjeschauft haben (1Ko 5:6-7). Krakjt soo äwajee Paulus Himenäus un Alexandra dän Soton, wiels dee äaren Gloowen un äa goodet Jewessen verschmäten hauden, un äa Gloowen wia soo, aus wan een Schepp to Wrak jinkj (1Ti 1:20).

it-2-X 805

Häw

De Apostel Paulus brukt dautselwje Jlikjnis, aus hee de Christenvesaumlunk en Korint säd, see sullen eenen Maun, waut een schwienschet Läwen fieed, ut de Vesaumlunk utschluten. Hee säd: “Weet jie nich, daut een kjlienet beskje Häw dän

gaunzen Dieech sua moakt? Schauft dän oolen Suadieech wajch, daut jie een niea Dieech sent. Jie sent doch Broot onen Suadieech. Wiels wie haben Christus aus ons Passalaum, daut aul fa ons jeopfät es.” Hee wees dan kloa, waut hee met “Suadieech” meend: “Well wie doch rech-
tich fieren, nich met oolen Suadieech, uk nich met Dieech von Sind un schljachtem vesuat, oba met Broot von Reinheit un Waarheit” (1Ko 5:6-8). Paulus neem dit Jlikjnis hia von daut judische Fast von daut onjesuade Broot, waut fuaz hinja daut Passafast kjeem. Krakjt soo aus een bät Häw dän gaunzen Klompen ooda de gaunze Komm voll Dieech sua muak, soo wudd de gaunze Vesaumlunk en Jehova siene Uagen orrein woaren, wan dee dän Schoden, waut dis Maun oppe Vesaumlunk brocht, nich wudden rutschaufen. Dee musten entschieden sennen un dän “Häw” von mank an rutdoonen, soo aus de Israeliten bie de Fastdoag nich kunnen Häw en äare Hiesa haben.

lv 34 V. 19

Dee leewen, waut Gott leeft

¹⁹ Eenjemol es daut needich, wäm ut de Vesaumlunk to meiden. Daut es biejljkj dan, wan wäa dän Utschluss kjricht, wiels dee jäajen Gott sien Jesaz haundelt un nich omkjieet. Ooda wan doa wäa vom Gloowen auffelt un faulsche Lieren verbreet ooda nich mea well eent von Jehova siene Zeijen sennen. En Gott sien Wuat sajcht daut gaunz dietlich, daut wie met soone “nich sellen Jemeenschoft haben” (**lās 1. Korinta 5:11-13; 2. Johanes 9-11**). Wäm to meiden kaun besonda schwoa sennen, wan daut wäa von de Famielje ooda een Frint es. Woascht du Jehova uk en disen Stekj tru sennen un die aun siene Jebooten hoolen? Denkj doaraun, daut bie Jehova deejanje huach aunjeschräwen sent, waut am en aules tru un jehuarsom sent.

No jeistelje Schaza sieekjen

w09-X 15. 5. 24 V. 16

Enjel – “Deenstjeista”

¹⁶ Christen sent een “Spiktoakel ... fa de Enjel” (1. Kor. 4:9). De Enjel gleichen daut to seenen,

wan wie tru haundlen, un wan een Sinda omkijet, dan freien dee sikj mau rajcht (Lukas 15:10). Wan christelje Frues eenen reinen Waandel fieren, dan moakjen de Enjel daut. De Schreft sajcht: “Wäajen de Enjel ät haulwen saul de Fru een Tieekjen von Ordnunk opp däm Kopp droagen” (1. Kor. 11:3, 10). Jo, de Enjel haben eene groote Freid doaraun to seenen, woo christelje Frues un aule aundre von Gott siene Deena oppe leed de Ordnunk unjadon sent, waut hee enjesat haft. Soon Jehuarsom es eene goode Lia fa Gott siene himlische Säns.

it-1-X 903

Jesaz

Jesazen fa Enjel. Enjel sent hecha aus Menschen, oba dee sent unja Gott siene Jesazen un Jebooten (Heb 1:7, 14; Ps 104:4). Jehova sad mau rajcht dän Soton Jrensen un leet dän nich de Wellen (Hi 1:12; 2:6). Michael, de bowaschta Enjel, aunerkjand un respakjt Jehova aus dän bowaschten Rechta. Aus dee met dän beesen Fient street, säd hee: “Mucht de Har die strofen” (Jud 9; see uk Sach 3:2). Jesus Christus haft nu Jewault äwa aule Enjel, wiels Jehova Gott am dee unjadon jemoakt haft (Heb 1:6; 1Pe 3:22; Mat 13:41; 25:31; Flp 2:9-11). Doawäajen kjeem een Enjel no Johanes, aus Jesus dän daut aundeend (Opb 1:1). Oba en 1. Korinta 6:3 sajcht de Apostel Paulus äwa Christus siene jeistelja Breedä, dee wudden Enjel rechten, secha wiels dee metmoaken woaren, wan de beesa Jeista woaren ää Jerecht kjrieen.